

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 14 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

ΘΕΜΑ Α

Στις ερωτήσεις Α1-Α4 να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό της ερώτησης και, δίπλα το γράμμα που αντιστοιχεί στη φράση η οποία συμπληρώνει σωστά την ημιτελή πρόταση.

Α1. Η σωματιδιακή φύση του φωτός εκδηλώνεται στο

- α. φαινόμενο της συμβολής.
- β. φαινόμενο της περίθλασης.
- γ. φωτοηλεκτρικό φαινόμενο.
- δ. φαινόμενο της πόλωσης.

Μονάδες 5

Α2. Άτομο υδρογόνου βρίσκεται στη θεμελιώδη κατάσταση με ενέργεια E_1 . Η ελάχιστη ενέργεια που απαιτείται για τον ιονισμό του είναι

- α. 0
- β. E_1
- γ. $-E_1$
- δ. $-\frac{E_1}{2}$

Μονάδες 5

Α3. Για τους πυρήνες X, Y, Z και Ω οι ενέργειες σύνδεσης ανά νουκλεόνιο φαίνονται στον παρακάτω πίνακα

ΠΥΡΗΝΑΣ	ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΑΝΑ ΝΟΥΚΛΕΟΝΙΟ (MeV/νουκλεόνιο)
X	8,2
Y	7,6
Z	8,6
Ω	7,7

Ο πιο ασταθής πυρήνας είναι ο

- α. X.
- β. Y.
- γ. Z.
- δ. Ω.

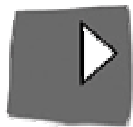
Μονάδες 5

Α4. Σε μια πυρηνική αντίδραση της μορφής $A+B \rightarrow \Gamma+\Delta$ η ενέργεια Q της αντίδρασης είναι

- α. $Q=(M_{\Gamma}+M_{\Delta}-M_A-M_B)c^2$.
- β. $Q=(M_A+M_B-M_{\Gamma}-M_{\Delta})c^2$.
- γ. $Q=(M_A+M_B+M_{\Gamma}+M_{\Delta})c^2$.
- δ. $Q=(M_A+M_B-M_{\Gamma}-M_{\Delta})c$.

Τα M_A , M_B , M_{Γ} και M_{Δ} είναι οι μάζες των πυρήνων A, B, Γ, Δ αντίστοιχα και c η ταχύτητα του φωτός στο κενό.

Μονάδες 5

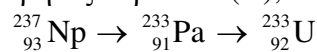
A5. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη.

- α.** Σύμφωνα με το πρότυπο του Thomson, η σύγκρουση σωματίων α με τα ηλεκτρόνια επηρεάζει σημαντικά την κίνησή τους.
- β.** Σύμφωνα με το πρότυπο του Rutherford, στο άτομο υπάρχει μια πολύ μικρή περιοχή που είναι συγκεντρωμένο όλο το θετικό φορτίο.
- γ.** Κατά την εκπομπή ακτινοβολίας γ από πυρήνα, δεν αλλάζει το Z, αλλάζει όμως το A του πυρήνα.
- δ.** Η ακτινοβολία β ονομάζεται «ιονίζουσα», διότι αποτελείται από ιόντα.
- ε.** Το ραδιενεργό ιώδιο χρησιμοποιείται για τη μελέτη της λειτουργίας του θυρεοειδούς αδένος.

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Β

B1. Οι πυρήνες ενός δείγματος ποσειδωνίου (Np) διασπώνται αρχικά σε πυρήνες πρωτακτινίου (Pa), οι οποίοι στη συνέχεια διασπώνται σε πυρήνες ουρανίου (U), όπως φαίνεται σχηματικά παρακάτω

Από τις αντιδράσεις αυτές εκπέμπονται

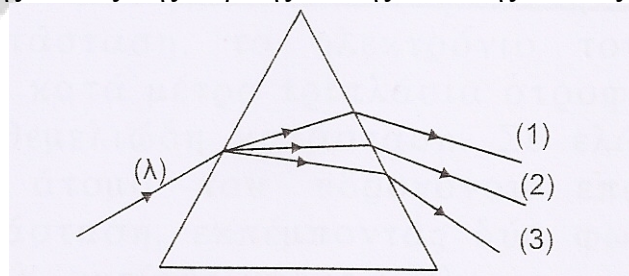
- α.** μόνο σωματίδια α.
- β.** μόνο σωματίδια β.
- γ.** σωματίδια α και σωματίδια β.

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση (μονάδες 2).

Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας (μονάδες 6).

Μονάδες 8

B2. Μία ακτίνα λευκού φωτός (λ) προσπίπτει από τον αέρα σε γυάλινο πρίσμα και αναλύεται. Στο σχήμα φαίνεται η πορεία της ιώδους, της κίτρινης και της κόκκινης ακτίνας.

Η ιώδης ακτίνα είναι

- α)** η (1). **β)** η (2). **γ)** η (3).

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση (μονάδες 2).

Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας (μονάδες 6).

Μονάδες 8

B3. Σε μια συσκευή παραγωγής ακτίνων X το ελάχιστο μήκος κύματος των ακτίνων X που παράγονται είναι $\lambda_{\min}$. Ένα ηλεκτρόνιο, κατά την πρόσκρουσή του στην άνοδο, χάνει το 25% της κινητικής του ενέργειας, η οποία μετατρέπεται σε ενέργεια φωτονίου μήκους κύματος λ. Ποια από τις παρακάτω σχέσεις είναι σωστή;

- α)** $\lambda = \frac{\lambda_{\min}}{4}$.
- β)** $\lambda = 4 \lambda_{\min}$.
- γ)** $\lambda = \lambda_{\min}$.

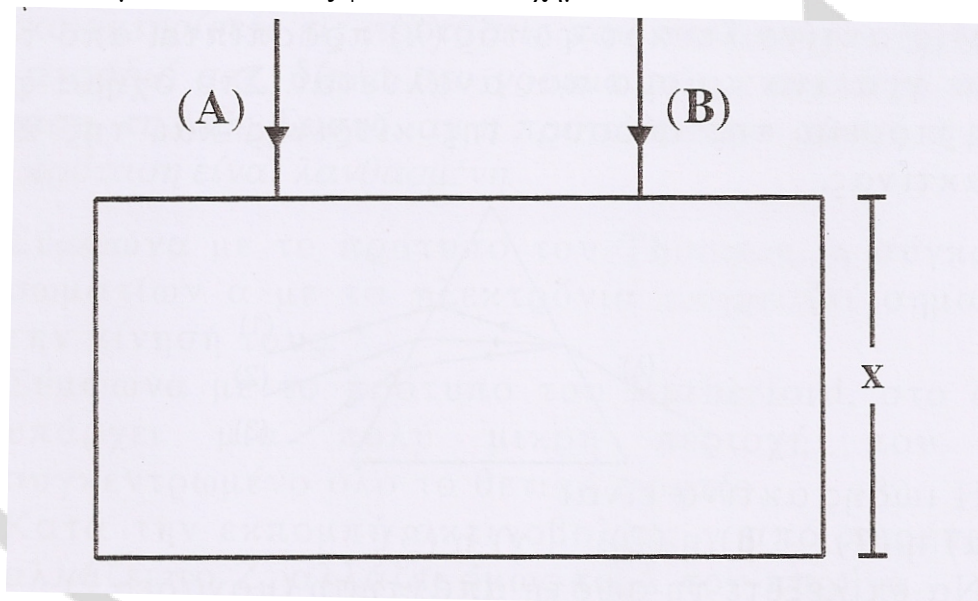
Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση (μονάδες 2).

Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας (μονάδες 7).

Μονάδες 9

ΘΕΜΑ Γ

Δύο μονοχρωματικές ακτινοβολίες (Α) και (Β), που διαδίδονται στο κενό με μήκη κύματος λ_{0A} και λ_{0B} αντίστοιχα, εισέρχονται ταυτόχρονα σε οπτικό υλικό πάχους $x=60\text{ cm}$, κάθετα στη διαχωριστική επιφάνεια του υλικού με το κενό, όπως φαίνεται στο σχήμα.

Κατά την είσοδο της ακτινοβολίας (Α) στο οπτικό υλικό, η ταχύτητά της μειώνεται κατά 10^8 m/s . Ο δείκτης διάθλασης του οπτικού υλικού για την ακτινοβολία (Β) είναι $n_B=2$.

Γ1. Να βρεθεί η ταχύτητα c_B της ακτινοβολίας (Β) μέσα στο οπτικό υλικό.

Μονάδες 5

Γ2. Να βρεθεί ο δείκτης διάθλασης n_A του οπτικού υλικού για την ακτινοβολία (Α).

Μονάδες 6

Γ3. Αν είναι γνωστό ότι $\frac{\lambda_{0A}}{\lambda_{0B}} = \frac{3}{2}$, να βρεθεί ο λόγος των μηκών κύματος $\frac{\lambda_A}{\lambda_B}$ των ακτινοβολιών μέσα στο οπτικό υλικό.

Μονάδες 7

Γ4. Να βρεθεί η χρονική διαφορά εξόδου των δύο ακτινοβολιών από το οπτικό υλικό.

Μονάδες 7

Δίνεται η ταχύτητα του φωτός στο κενό $c_0=3\cdot 10^8\text{ m/s}$.

ΘΕΜΑ Δ

Ηλεκτρόνιο επιταχύνεται από την ηρεμία μέσω τάσης V και αποκτά κινητική ενέργεια K . Στη συνέχεια, το ηλεκτρόνιο συγκρούεται με ένα άτομο υδρογόνου το οποίο βρίσκεται στη θεμελιώδη κατάσταση.

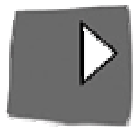
Μετά την κρούση, το ηλεκτρόνιο έχει κινητική ενέργεια $K_{\text{τελ}} = \frac{K}{2}$, ενώ το άτομο του υδρογόνου

διεγείρεται. Η κινητική ενέργεια του ατόμου του υδρογόνου δεν μεταβάλλεται κατά την κρούση. Στη διεγερμένη κατάσταση, το ηλεκτρόνιο του ατόμου του υδρογόνου έχει κατά μέτρο τριπλάσια στροφορμή από αυτή που έχει στη θεμελιώδη κατάσταση. Σε ελάχιστο χρονικό διάστημα, το άτομο του υδρογόνου επανέρχεται στη θεμελιώδη κατάσταση, εκπέμποντας δύο φωτόνια με μήκη κύματος λ_a και λ_b αντίστοιχα, με $\lambda_a < \lambda_b$.

Δ1. Να βρείτε σε ποια ενεργειακή στάθμη διεγείρεται το άτομο του υδρογόνου.

Μονάδες 4

Δ2. Να υπολογίσετε τον λόγο $\frac{\lambda_a}{\lambda_b}$.

Μονάδες 5

Δ3. Να αποδείξετε ότι $K_{\text{τελ}} = -\frac{8}{9}E_1$, όπου E_1 η ενέργεια του ατόμου του υδρογόνου στη θεμελιώδη κατάσταση.

Μονάδες 5

Δ4. Να υπολογίσετε την τάση V με την οποία επιταχύνθηκε το ηλεκτρόνιο.

Μονάδες 5

Δ5. Να υπολογίσετε τον λόγο $\frac{v_{\text{τελ}}}{v_n}$ όπου $v_{\text{τελ}}$ το μέτρο της ταχύτητας του ηλεκτρονίου που συγκρούστηκε με το άτομο του υδρογόνου μετά τη κρούση και v_n το μέτρο της ταχύτητας του ηλεκτρονίου του ατόμου του υδρογόνου στην αρχική διεγερμένη κατάσταση.

Μονάδες 6

Δίνεται $E_1 = -13,6 \text{ eV}$.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

Α1. γ

Α2. γ

Α3. β

Α4. δ

Α5. α. Λ

β. Σ

γ. Λ

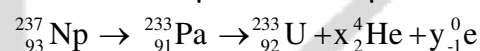
δ. Λ

ε. Σ

ΘΕΜΑ Β

Β1. Σωστή απάντηση η γ

Έστω ότι εκπέμπονται x σωμάτια α (${}^4_2\text{He}$) και y σωματίδια β (${}^0_{-1}\text{e}$)

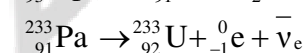
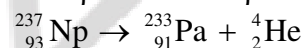
Από διατήρηση αριθμού νουκλεονίων:

$$237 = 233 + 4x \rightarrow x = 1 \text{ Ένα σωματίο } \alpha.$$

Από διατήρηση φορτίου (ατομικού αριθμού):

$$93 = 92 + 2x - y \rightarrow 93 = 94 - y \rightarrow y = 1$$

Η σειρά των αντιδράσεων είναι:

Β2. Σωστή απάντηση η γ

Οι ιώδεις ακτινοβολίες εκτρέπονται περισσότερο από τις ερυθρές, όσο μικρότερο είναι το μήκος κύματος τόσο μεγαλύτερη είναι η γωνία εκτροπής.

Επειδή οι ιώδεις έχουν μικρότερο μήκος κύματος έχουν πιο μεγάλη εκτροπή.

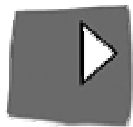
Β3. Σωστή απάντηση η β

Για να πάρουμε το ελάχιστο μήκος κύματος πρέπει όλη η κινητική ενέργεια του ηλεκτρονίου να γίνει ενέργεια φωτονίου.

$$K = E\phi = h \frac{c}{\lambda_{\min}} \quad (1)$$

Όταν το ηλεκτρόνιο χάνει κατά την κρούση το 25% της κινητικής του ενέργειας σημαίνει ότι:

$$\frac{25}{100} K = E\phi' = \frac{hc}{\lambda} \Rightarrow \frac{25}{100} \cdot \frac{h}{\lambda_{\min}} = \frac{hc}{\lambda} \Rightarrow \lambda = 4\lambda_{\min}$$

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Γνωρίζουμε ότι: $n_B = \frac{C_O}{C_B} \Rightarrow C_B = \frac{C_O}{n} \Rightarrow C_B = 1,5 \cdot 10^8 \text{ m/s}$

Γ2. Για την ακτινοβολία Α:

$$C_A = C_O - \Delta C = 3 \cdot 10^8 - 10^8 = 2 \cdot 10^8 \text{ m/s}$$

$$n_A = \frac{C_O}{C_A} \Rightarrow n_A = \frac{3 \cdot 10^8}{2 \cdot 10^8} \Rightarrow n_A = 1,5$$

Γ3. $n_A = \frac{\lambda_{OA}}{\lambda_A} \Rightarrow \lambda_A = \frac{\lambda_{OA}}{n_A} = \frac{\lambda_{OA}}{1,5}$

$$n_B = \frac{\lambda_{OB}}{\lambda_B} \Rightarrow \lambda_B = \frac{\lambda_{OB}}{n_B} = \frac{\lambda_{OB}}{2}$$

$$\frac{\lambda_A}{\lambda_B} = \frac{\frac{\lambda_{OA}}{1,5}}{\frac{\lambda_{OB}}{2}} = \frac{\lambda_{OA}}{\lambda_{OB}} \cdot \frac{2}{1,5} = \frac{3}{2} \cdot \frac{2}{1,5} = 2$$

Γ4. $t_A = \frac{x}{C_A} \Rightarrow t_A = \frac{6 \cdot 10^{-1} \text{ m}}{2 \cdot 10^8 \text{ m/s}} = 3 \cdot 10^{-9} \text{ sec}$

$$t_B = \frac{x}{C_B} \Rightarrow t_B = \frac{6 \cdot 10^{-1} \text{ m}}{1,5 \cdot 10^8 \text{ m/s}} = 4 \cdot 10^{-9} \text{ sec}$$

$$\Delta t = t_B - t_A \Rightarrow \Delta t = 4 \cdot 10^{-9} - 3 \cdot 10^{-9} = 10^{-9} \text{ sec}$$

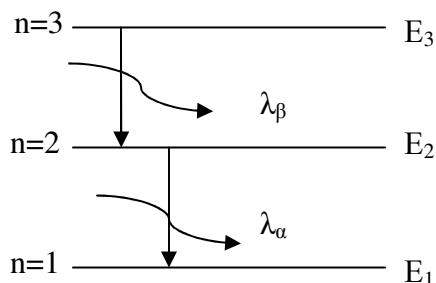
ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Στη διεγερμένη κατάσταση η στροφορμή του είναι : $L_n = 3L_1$

Όμως $L_n = n \frac{h}{2\pi}$ οπότε: $L_n = 3L_1 \Rightarrow n \frac{h}{2\pi} = 3 \frac{h}{2\pi} \Rightarrow n = 3$

Το άτομο διεγέρθηκε από $n = 1 \rightarrow n = 3$

Δ2. Αποδιέγερση

Γνωρίζουμε ότι:

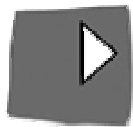
$$E_n = \frac{E_1}{n^2} \text{ οπότε}$$

$$E_3 = \frac{E_1}{9} \text{ και } E_2 = \frac{E_1}{4}$$

Αποδιέγερση από $n = 3 \rightarrow n = 2$

$$E_{\phi(\beta)} = E_3 - E_2 = \frac{E_1}{9} - \frac{E_1}{4} = -\frac{5E_1}{36}$$

$$E_{\phi(\beta)} = \frac{hc}{\lambda_{\beta}} \text{ οπότε: } -\frac{5E_1}{36} = \frac{hc}{\lambda_{\beta}} \Rightarrow \lambda_{\beta} = -\frac{36hc}{5E_1}$$

Αποδιέγερση από $n = 2 \rightarrow n = 1$

$$E_{\phi(\alpha)} = E_2 - E_1 = \frac{E_1}{4} - E_1 = -\frac{3E_1}{4}$$

$$E_{\phi(\alpha)} = \frac{hc}{\lambda_{\alpha}} \quad \text{οπότε:} \quad -\frac{3E_1}{4} = \frac{hc}{\lambda_{\alpha}} \Rightarrow \lambda_{\alpha} = -\frac{4hc}{3E_1}$$

$$\text{Ο λόγος } \frac{\lambda_{\alpha}}{\lambda_{\beta}} = \frac{-\frac{4hc}{3E_1}}{-\frac{36hc}{5E_1}} = \frac{20}{108} = \frac{5}{27}$$

Δ3. Κατά τη σύγκρουση του ηλεκτρονίου με το άτομο, το ηλεκτρόνιο μετά την κρούση έχει κινητική ενέργεια $K_{\text{τελ}} = \frac{K}{2}$. Αυτό σημαίνει ότι το άτομο απορρόφησε την υπόλοιπη κινητική ενέργεια $E' = K -$

$$K_{\text{τελ}} = 2 K_{\text{τελ}} - K_{\text{τελ}} \rightarrow E' = K_{\text{τελ}}$$

Και αυτή η ενέργεια ισούται με την ενέργεια για να διεγερθεί το άτομο από $n = 1 \rightarrow n = 3$

$$E_{\text{διεγ}} = E_3 - E_1 = \frac{E_1}{9} - E_1 \Rightarrow E_{\text{διεγ}} = -\frac{8}{9}E_1$$

$$E = E_{\text{διεγ}} \Rightarrow K_{\text{τελ}} = -\frac{8}{9}E_1$$

Δ4. Το ηλεκτρόνιο επιταχύνεται σε τάση V , παράγεται έργο που μετατρέπεται σε κινητική ενέργεια.

$$K = W \Rightarrow K = eV \xrightarrow{K=2K_{\text{τελ}}} 2K_{\text{τελ}} = eV \Rightarrow 2\left(-\frac{8}{9}E_1\right) = eV \Rightarrow -\frac{16}{9}(-13,6\text{eV}) = eV \Rightarrow V = 24,17\text{V}$$

$$\text{Δ5. Είδαμε ότι: } K_{\text{τελ}} = -\frac{8}{9}E_1 \Rightarrow \frac{1}{2}mv_{\text{τελ}}^2 = -\frac{8}{9}E_1 \Rightarrow v_{\text{τελ}} = \sqrt{-\frac{16}{9}\frac{E_1}{m}} \quad (1)$$

Γνωρίζουμε ότι η κινητική και η ολική ενέργεια του ηλεκτρονίου σε μια κατάσταση είναι:

$$E_n = -\frac{Ke^2}{2r}$$

$$K_n = \frac{Ke^2}{2r}$$

$$\text{οπότε έχουμε } K_n = -E_n \text{ για τη στάθμη } n=3 \quad K_3 = -E_3 = -\frac{E_1}{9}$$

$$\text{Όμως } K_3 = \frac{1}{2}mv_n^2 \Rightarrow -\frac{E_1}{9} = \frac{1}{2}mv_n^2 \Rightarrow v_n = \sqrt{-\frac{2E_1}{9m}} \quad (2)$$

$$\text{Διαιρούμε κατά μέλη: } \frac{v_{\text{τελ}}}{v_n} = \frac{\sqrt{-\frac{16}{9}E_1}}{\sqrt{-\frac{2}{9}E_1}} = \sqrt{8}$$